



Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXXIX. De effectibus huius sacramenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

AD SECVNDVM dicendum, quod sacramentum est unum perfectione (sicut supra dictum est) in quantum constituitur ex duobus, scilicet cibo & potu, quorum utrumque per se habet suam perfectionem: sed tres immersiones baptismi ordinantur ad unum simplicem effectum, & ideo non est simile.

AD TERTIVM dicendum, quod diuersa uerba que sunt in forma consecrationis panis, constituunt ueritatem unius locutionis; non autem uerba diuersarum formarum, & ideo non est simile.

Super quest. septima septimam nonam.

Circa effectus Eucharistie in nobis aduertendum est, quod in littera pontificis numero sex, scilicet ad septio glorie, collatio gratie, remissio peccati mortalis, remissio peccati uenialis, remissio poenae pro peccatis dicitur, & praefatio a peccando.

De quibus duo declaranda sunt. Item tempus, & modus, cum quibus etiam simul declaratur subiectum.

De tempore quidem aliquid clarum est, & aliquid ambiguum. Nam de primo effectu, scilicet uita aeterna, constat tempus executionis non oportere esse tempus summationis Eucharistie: sumpta siquidem longe ante Eucharistia, contingit effectum generare utique subsequi, iuxta uerbum Domini, Qui manducat hunc panem uiuet in aeternum.

De aliis uero effectibus in dubio ueritur, an unum, & idem sit tempus quo sumitur hoc sacramentum, & quo in executionem ponitur illi effectus, & propterea singillatim declarandi sunt.

Secundus igitur effectus, qui est gratia gratum faciens, tres ramos habet, prout tripliciter contingit conuenire gratiam dei licet de nouo acquirere ipsam uitam gratam, uel praesupponere gratiam, acquirere de nouo augmentum gratiae, uel acquirere de nouo actum delectationem ac refectionem spiritualem, secundum uitam gratiae: haec enim tria comprehenduntur sub uero effectu Eucharistie, cum dicitur quod confert gratiam.

Primo, Vtrum hoc sacramentum conferat gratiam.

Secundo, Vtrum effectus huius sacramenti sit adeptio glorie.

Tertio, Vtrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

Quarto, Vtrum per hoc sacramentum remittatur peccatum ueniale.

Quinto, Vtrum per hoc sacramentum tota poena peccati remittatur.

Sexto, Vtrum hoc sacramentum hominem praeseruet a peccatis futuris.

Septimo, Vtrum hoc sacramentum profit aliis, quam sumentibus.

Octauo, De impedimento effectus huius sacramenti.

QVAESTIO LXXIX.

De effectibus sacramenti Eucharistiae, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectibus huius sacramenti.

ET CIRCA hoc queruntur octo.

Primo, Vtrum hoc sacramentum conferat gratiam.

Secundo, Vtrum effectus huius sacramenti sit adeptio glorie.

Tertio, Vtrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

Quarto, Vtrum per hoc sacramentum remittatur peccatum ueniale.

Quinto, Vtrum per hoc sacramentum tota poena peccati remittatur.

Sexto, Vtrum hoc sacramentum hominem praeseruet a peccatis futuris.

Septimo, Vtrum hoc sacramentum profit aliis, quam sumentibus.

Octauo, De impedimento effectus huius sacramenti.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum per hoc sacramentum conferatur gratia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod per hoc sacramentum non conferatur gratia. Hoc enim sacramentum est nutrimentum spirituale: nutrimentum autem non datur nisi uiuenti. Cum ergo uita spiritualis sit per gratiam, non competit hoc sacramentum, nisi habenti gratiam. non ergo per hoc sacramentum conferatur gratia, ut primo habeatur, similiter etiam nec ad hoc quod augeatur: quia augmentum spirituale pertinet ad sacramentum confirmationis, ut dictum est. non ergo per hoc sacramentum gratia conferatur.

Præter hoc sacramentum confertur, ut quaedam spiritualis resectio:

sed resectio spiritualis magis ut pertinet ad usum gratiae, quam ad gratiae collationem. ergo uidetur, quod per hoc sacramentum gratia non conferatur.

Præter. Sicut supra dictum est. in hoc sacramento corpus Christi offertur pro salute corporis, sanguis autem pro salute animae: sed corpus non est subiectum gratiae, sed anima, ut in secunda parte habitum est. ergo ad minus quantum ad corpus per hoc sacramentum gratia non conferatur.

SED CONTRA est, quod Dominus dicit Ioannis sexto, panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita: sed uita spiritualis est per gratiam. ergo per hoc sacramentum gratia non conferatur.

RESPOND. Dicendum, quod effectus huius sacramenti debet considerari, primo quid est & principaliter ex eo, quod in hoc sacramento continetur, quod est Christus, qui sicut in mundum uisibiliter ueniens, contulit mundo uitam gratiae (sicut in illud Ioan. i. Gratia & ueritas per Iesum Christum facta est) ita in hominem sacramentaliter ueniens, uitam gratiae operatur, sicut in illud Io. 6. Qui manducat me, uiuet propter me.

Vnde & Cyrillus dicit, uiuificationum Dei uerbum, ueniens seipsum propriae carni fecit ipsam uiuificationem. decebat ergo cum nostris quodammodo uniri corporibus per sacram eius carni & pretiosum sanguinem, quae accipimus in benedictionem uiuificationem in pane & in uino.

Secundo, consideratur ex eo, quod per hoc sacramentum representatur, quod est passio Christi, sicut supra dictum est. & ideo effectum quem passio Christi fecit in mundo, hoc sacramentum facit in homine, unde super illud Io. 19. Continuo exiuit sanguis & aqua dicit Christus. Quia hinc suscipiunt principium sacrae misteria cum accesseris ad tremendum calicem, ut ab ipsa bibiturus Christi costa, ita accedas. unde & ipse dominus dicit Matth. 26. Hic est sanguis meus, qui pro uobis effunditur in remissionem peccatorum.

Tertio consideratur effectus huius sacramenti ex modo, quo traditur hoc sacramentum, quod traditur per modum cibi & potus. & ideo omnem effectum, quem cibus & potus materialis facit, quantum ad uitam corporalem (quod scilicet sustentat, auget, reparat, & delectat) hoc totum facit hoc sacramentum quantum ad uitam spirituales.

Potest siquidem intelligi, quod confert gratiam habitam, uel primam, uel augmentando primam, aut gratiam actuale spiritualem refectionis ac delectationis in actu charitatis.

Et quia primam gratiam sumptio huius sacramenti non per se confert, sed per accidens. hoc est propter contingentem sumentis dispositionem, quoniam per se praerequitur sumentium uiuum, prima autem gratia mortuo datur, ideo tempus primae gratiae per accidens consideratur. & uidetur conuenire cum tempore sumptionis, nam si existens in peccato mortali sibi incognitus, quando sumit hoc sacramentum, non reususcitatur ad uitam, non apparet quare deinceps ex uirtute huius sacramenti reususcitabitur.

Intelligo autem in tota hac materia per tempus sumptionis Eucharistiae, non illam solum morulam, quae de gloriatur: sed cum conueniente temporis spatio quo Christus corpus sacramentaliter in sumere praefuerat. Est. nunc praesens corporaliter in nobis, ac per hoc patens & illuminans spiritualiter animam ut sic et illud impleatur. Quamdiu sum in mundo; lux sum mundi, attestatur autem huic sententiae necessaria mentis occupatio comunicantibus, & praecipue sacerdotum circa reuerentiam exterioriorem huius sacramenti, ne. si aut sanguis effundatur, aut partes hostiae decibus, aut palato hereat, & huiusmodi: quo fit, ut magis effectus sacramenti: puta contritio, cum prima datur gratia in re consequente sumptione, quae in ipsa sumptione appareat, & simile uel de aliis effectibus actualibus. Puto tamen posse contingere, ut sumentes sit ita dispositi, quod nec consequatur uitam gratiae nec de nouo mortaliter peccet sumendo, sed ita excusetur a peccato in sumendo ut propter hoc fiat uita gratiae, ex qua appro-

q. 74. ar. 2. & 79. ar. 2. ad 2.

1. 2. q. 156. ar. 2.

Li. 4. in Yo. c. 12. & 14.

q. 76. ar. 2. ad 1. & 2. & q. 74. ar. 1. D. 584.

No. 84. in To. circa mc. te. 3.

Tertia S. I. homae. KK 2 pin.

pinquatione secundum aliquos actus attritionis & desiderii diuinae gratiae paulatim perducatur diuina duce misericordia ad occasiones uere contritionis, ut tandem alia forte uice sumendo gratiam uere contritionis percipiat. Mouetur autem ad hoc, quia nullam apud me habeo rationem cogentem ad alterum horum:

scilicet existens in peccato mortali facta diligenti, quamuis non sufficienti sui probatione, communicando, aut iustificatur, aut peccat mortaliter. uidetur enim, ut dictum est, posse dari medium propter latitudinem quae datur in illa diligente, non tamen sufficiente probatione sui, non enim consistit in indiuisibili. Diuina quoque liberalitatis largitas, ex cuius abundantia hic effectus per accidens huic sacramento tribuitur, ad quantum ordinauerit in dispositionem peccatoris sic supplementum: dicit qui nouit.

¶ De tempore uero augmenti habitualis gratiae magis ambiguum est secundum Auctoris doctrinam, ut patebit in processu. Auctor enim in quarto sententiae distinctione duodecima, qua libro 2. articulo primo, tenet augmentum gratiae impediri ex impedimento actualis conuersionis animae ad Deum, ac per hoc sentit, quod idem est tempus sumptionis sacramenti, & tempus augmenti gratiae, quia illud idem constat esse tempus transformationis actualis animae in Deum: in hac autem quaestione articuli ultimi uerba litera sonant oppositum; dum dicit, quod mentis distractio per peccata uenialia in actu, tollit quidem actuale refectionem spiritualis dulcedinis, non autem augmentum gratiae habitualis.

Et rursus in responsione ad primum inquit, ille qui cum actu uenialis peccati ad hoc sacramentum accedit, habitualiter quidem manducat spiritualiter, sed non actualiter, & ideo habitualiter effectum huius sacramenti percipit, non autem actuale. Quae auctoris uerba possunt tripliciter intelligi, primo ut sonant secundum superficiem, ut per hoc sacramentum augeatur intensius habitualis gratia tunc cum sumitur, etiam si nullus interior charitatis actus ob mentis distractionem interueniat, & hoc ex uirtute ipsius sacramenti causantis huiusmodi augmentum in anima, nullum huic habituali augmento impedimentum praestante.

¶ Et hic sensus fauorabilis est, & demulcens aures multitudinis innumerabilium sacerdotum, quasi quotidie aut frequentissime celebrantium, qui tamen seipsum meliores non quotidie fiunt. Mihi autem hic ordiendū, sensus iste uerus non apparet, si enim quae liber sumptione Eucharistiae augetur gratia infinitorum pene sacerdotum, quos credimus uere in gratia celebrare, charitas iam esset maior intensius, quam credi rationabile sit, cum tanta magnitudo charitatis in tanta multitudine, otiosa appareat, quoniam nec extra apparent, nec intus de seipsis testantur actus similes feruentissima charitati, & tamen certum est, quod sicut amor Dei non est otiosus, sed operatur magna, si est, ita tam magna augmentatio amoris Dei non est otiosa, sed operatur multa maiora, quae prius proportionaliter si est, & consequenter si longe maiora operari reuult, longe maior charitas non est, & tamen longe maior ponitur esse in singulis celebrationibus, quantumcumque parum creuisset charitas sacerdotis, qui tot annis diebus fere singulis in gratia celebrat.

¶ Praeter autem hanc ex experientia coniectionem, in promptu ratio cum auctoritate suffragatur: sacramentum enim hoc, quia datur per modum cibi & potus, dicitur Domino, Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus, non auget, sicut nec nutrit, nisi per modum nutrimenti, sed sine actu uitali nutriti tam cibus quam potus nec nutrit nec auget, ut patet in alimento corporali, ergo sine operatione uitali spiritualis animae, quae nutritur cibus iste nec nutrit, nec auget. Auctoritas quoque ex eodem fundamento, ex 4. sententia allata est. Nec obstat efficaciam huius rationis, quae phreneticis in morbis articulo datur hoc sacramentum, tunc, quia sacramenti effectus ex his quae per se concurrunt, considerandus ac iudicandus est, & non ex his, quae in casu accidunt, ut quia phreneticis constat dari uicium non ad primum & proprium Eucharistiae effectum, quod est actualis relectio spiritus, & consequenter nec ad nutriendum nec ad augendum in hac uita gratiam: quia phreneticis datur uicium propter uitam aeternam & propter impagnationes demonum iuxta illud Amb. Recedant a potentia silentia tua.

¶ Aliter ergo intelliguntur uerba litera de perceptione habitualiter percipit effectum habituale, seu augmentum gratiae spiritualis, sicut habitualiter manducationem spiritualem habet; ita quod manducans habitualiter tantum, id est, habens habitum quo potest spiritualiter manducationem actualiter habere, nocet habendo charitatem, sumens hoc sacramentum absque actuali interiori deuotione, habet etiam habitum percipiendi augmentum. Et sicut non impeditur per peccata uenialia, cum huiusmodi distractione, quin per hanc sumptionem mereatur augmentum charitatis exequendum; tamen tempore quo ad hoc erit dispositus, ita non impeditur, quin ex hac sumptione percipitur sit augmentum charitatis, quantum ad hoc erit dispositus. Et secundum hunc sensum, tempus augmenti charitatis est, quando sumens est dispositus ad augmentum, siue hoc sit tempore sumptionis, siue post. Minor tamen dispositionem requirere ad augmentum charitatis ex hoc sacramento, quam ad augmentum sine sacramento, ut habeatur ratio uirtutis sacramentalis, & praeter huius sacramenti, in quo est ipse Christus. Fouet autem hunc sensum, quod Auctor intendit ponere differentiam inter refectionem spiritualem consistentem in operatione, & augmentum habitus quo ad impediri a peccato ueniali. Et sic saluatur differentia, quod relectio spiritualis ita tollitur per distractionem, quod nunquam ex hac sumptione habetur augmentum uero habitus, habendum relinquuntur post, sicut & uita aeterna.

Tertius autem sensus consistit in declaratione terminorum dicendo, quod duobus existentibus per se propriis huius sacramenti effectibus, scilicet operatione & habitu, Auctor utriusque latitudinis id, quod praecipuum est, nominauit. Et in latitudine quidem operationum nominauit spirituales refectionem cum sua delectatione in latitudine uero habitualium donorum nominauit augmentum gratiae seu charitatis, ut sic loqueretur de hoc sacramento secundum suam perfectionem, docendo ea quae ipsius sunt, quatenus aut alterum, aut utrumque eorum confert. Et sic per actuale manducationem Auctor non intelligit quamcumque actuale deuotionem, sed illam solam, quae relectio est, quae spiritualis delectatio animae est. Et secundum hunc sensum plana sunt omnia, & consonant dictis in 4. sententia. Habent si quidem se hi duo effectus inter se, non ut necessariam connexionem habeant, sed alter sine altero ex sacramento hoc haberi potest. Relectio si quidem spiritualis delectationis absque augmento habitualis gratiae in Christo fuit, quando sumptus hoc sacramentum, augmentum uero habitualis gratiae ex hoc sacramento in ualde multis creditur contingere, qui digne ad hoc sacramentum & deuote accedunt, & tamen expertes sunt spiritualis dulcedinis, ita ut ipsorum uox ad caelestem patrem sit. Ecce tot annis seruis tibi, & nunquam dedisti mihi haec dum, ut cum amicis meis epularer. Non igitur docet hac litera, quod sumens absque omni actuali deuotione consequitur augmentum gratiae, sed quod sumens absque actuali refectione delectationis spiritualis, & hoc ex culpa sua uenialis, quoniam non est ex defectu sacramenti: si inquam sumens sic mente distractus, si quo ad alios actus deuote accedit, habituale augmentum gratiae ex hoc non impeditur, quod tamen posset aliunde impediri, puta, ex tam parua deuotione, ut non sufficeret disporre ad augmentum gratiae.

Et haec expositio amplectenda uidetur, quoniam quo ad rem omnia consonant: quo ad expositionem uero nominum nulla sit extorsio, sed applicatio communioris termini ad principalem suppositum, & secundum hoc, tempus augmenti coincidit cum tempore sumptionis. Posset & quarto modo forte exponi locus iste de augmento habituali extensiuo, ita quod sacramentum hoc sit extensiuum gratiae ad actus confortatiuos spiritus, & hoc ipsum sit gratia sacramentalis, quam in anima per modum habitus sacramentum hoc efficiat etiam in mente distractis ex peccato ueniali. De tempore autem actualis gratiae, quae homini confertur in hoc sacramento, nulla ambiguitas est, quin sit tempus sumptionis sacramenti: tunc enim praesens Christus excitat mentem dispositam ad sui seruentem amorem, atque ad sentiendam dulcedinem suae praesentiae. Sed perfectiorum est solidus hic cibus, eorum qui pro consuetudine & cetera. Tempus autem remissionis peccati mortalis coincidit cum tempore sumptionis, ut patere potest ex supra dictis; quoniam coincidit cum tempore infusionis primae gratiae. Tempus quoque remissionis uenialium, idem est quod tempus sumptionis: quoniam coincidit cum tempore actualis feruentis

ber; ita quod manducans habitualiter tantum, id est, habens habitum quo potest spiritualiter manducationem actualiter habere, nocet habendo charitatem, sumens hoc sacramentum absque actuali interiori deuotione, habet etiam habitum percipiendi augmentum. Et sicut non impeditur per peccata uenialia, cum huiusmodi distractione, quin per hanc sumptionem mereatur augmentum charitatis exequendum; tamen tempore quo ad hoc erit dispositus, ita non impeditur, quin ex hac sumptione percipitur sit augmentum charitatis, quantum ad hoc erit dispositus. Et secundum hunc sensum, tempus augmenti charitatis est, quando sumens est dispositus ad augmentum, siue hoc sit tempore sumptionis, siue post. Minor tamen dispositionem requirere ad augmentum charitatis ex hoc sacramento, quam ad augmentum sine sacramento, ut habeatur ratio uirtutis sacramentalis, & praeter huius sacramenti, in quo est ipse Christus. Fouet autem hunc sensum, quod Auctor intendit ponere differentiam inter refectionem spiritualem consistentem in operatione, & augmentum habitus quo ad impediri a peccato ueniali. Et sic saluatur differentia, quod relectio spiritualis ita tollitur per distractionem, quod nunquam ex hac sumptione habetur augmentum uero habitus, habendum relinquuntur post, sicut & uita aeterna.

¶ De tempore uero augmenti habitualis gratiae magis ambiguum est secundum Auctoris doctrinam, ut patebit in processu. Auctor enim in quarto sententiae distinctione duodecima, qua libro 2. articulo primo, tenet augmentum gratiae impediri ex impedimento actualis conuersionis animae ad Deum, ac per hoc sentit, quod idem est tempus sumptionis sacramenti, & tempus augmenti gratiae, quia illud idem constat esse tempus transformationis actualis animae in Deum: in hac autem quaestione articuli ultimi uerba litera sonant oppositum; dum dicit, quod mentis distractio per peccata uenialia in actu, tollit quidem actuale refectionem spiritualis dulcedinis, non autem augmentum gratiae habitualis.

Et rursus in responsione ad primum inquit, ille qui cum actu uenialis peccati ad hoc sacramentum accedit, habitualiter quidem manducat spiritualiter, sed non actualiter, & ideo habitualiter effectum huius sacramenti percipit, non autem actuale. Quae auctoris uerba possunt tripliciter intelligi, primo ut sonant secundum superficiem, ut per hoc sacramentum augeatur intensius habitualis gratia tunc cum sumitur, etiam si nullus interior charitatis actus ob mentis distractionem interueniat, & hoc ex uirtute ipsius sacramenti causantis huiusmodi augmentum in anima, nullum huic habituali augmento impedimentum praestante.

¶ Et hic sensus fauorabilis est, & demulcens aures multitudinis innumerabilium sacerdotum, quasi quotidie aut frequentissime celebrantium, qui tamen seipsum meliores non quotidie fiunt. Mihi autem hic ordiendū, sensus iste uerus non apparet, si enim quae liber sumptione Eucharistiae augetur gratia infinitorum pene sacerdotum, quos credimus uere in gratia celebrare, charitas iam esset maior intensius, quam credi rationabile sit, cum tanta magnitudo charitatis in tanta multitudine, otiosa appareat, quoniam nec extra apparent, nec intus de seipsis testantur actus similes feruentissima charitati, & tamen certum est, quod sicut amor Dei non est otiosus, sed operatur magna, si est, ita tam magna augmentatio amoris Dei non est otiosa, sed operatur multa maiora, quae prius proportionaliter si est, & consequenter si longe maiora operari reuult, longe maior charitas non est, & tamen longe maior ponitur esse in singulis celebrationibus, quantumcumque parum creuisset charitas sacerdotis, qui tot annis diebus fere singulis in gratia celebrat.

¶ Praeter autem hanc ex experientia coniectionem, in promptu ratio cum auctoritate suffragatur: sacramentum enim hoc, quia datur per modum cibi & potus, dicitur Domino, Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus, non auget, sicut nec nutrit, nisi per modum nutrimenti, sed sine actu uitali nutriti tam cibus quam potus nec nutrit nec auget, ut patet in alimento corporali, ergo sine operatione uitali spiritualis animae, quae nutritur cibus iste nec nutrit, nec auget. Auctoritas quoque ex eodem fundamento, ex 4. sententia allata est. Nec obstat efficaciam huius rationis, quae phreneticis in morbis articulo datur hoc sacramentum, tunc, quia sacramenti effectus ex his quae per se concurrunt, considerandus ac iudicandus est, & non ex his, quae in casu accidunt, ut quia phreneticis constat dari uicium non ad primum & proprium Eucharistiae effectum, quod est actualis relectio spiritus, & consequenter nec ad nutriendum nec ad augendum in hac uita gratiam: quia phreneticis datur uicium propter uitam aeternam & propter impagnationes demonum iuxta illud Amb. Recedant a potentia silentia tua.

¶ Aliter ergo intelliguntur uerba litera de perceptione habitualiter percipit effectum habituale, seu augmentum gratiae spiritualis, sicut habitualiter manducationem spiritualem habet; ita quod manducans habitualiter tantum, id est, habens habitum quo potest spiritualiter manducationem actualiter habere, nocet habendo charitatem, sumens hoc sacramentum absque actuali interiori deuotione, habet etiam habitum percipiendi augmentum. Et sicut non impeditur per peccata uenialia, cum huiusmodi distractione, quin per hanc sumptionem mereatur augmentum charitatis exequendum; tamen tempore quo ad hoc erit dispositus, ita non impeditur, quin ex hac sumptione percipitur sit augmentum charitatis, quantum ad hoc erit dispositus. Et secundum hunc sensum, tempus augmenti charitatis est, quando sumens est dispositus ad augmentum, siue hoc sit tempore sumptionis, siue post. Minor tamen dispositionem requirere ad augmentum charitatis ex hoc sacramento, quam ad augmentum sine sacramento, ut habeatur ratio uirtutis sacramentalis, & praeter huius sacramenti, in quo est ipse Christus. Fouet autem hunc sensum, quod Auctor intendit ponere differentiam inter refectionem spiritualem consistentem in operatione, & augmentum habitus quo ad impediri a peccato ueniali. Et sic saluatur differentia, quod relectio spiritualis ita tollitur per distractionem, quod nunquam ex hac sumptione habetur augmentum uero habitus, habendum relinquuntur post, sicut & uita aeterna.

Tertius autem sensus consistit in declaratione terminorum dicendo, quod duobus existentibus per se propriis huius sacramenti effectibus, scilicet operatione & habitu, Auctor utriusque latitudinis id, quod praecipuum est, nominauit. Et in latitudine quidem operationum nominauit spirituales refectionem cum sua delectatione in latitudine uero habitualium donorum nominauit augmentum gratiae seu charitatis, ut sic loqueretur de hoc sacramento secundum suam perfectionem, docendo ea quae ipsius sunt, quatenus aut alterum, aut utrumque eorum confert. Et sic per actuale manducationem Auctor non intelligit quamcumque actuale deuotionem, sed illam solam, quae relectio est, quae spiritualis delectatio animae est. Et secundum hunc sensum plana sunt omnia, & consonant dictis in 4. sententia. Habent si quidem se hi duo effectus inter se, non ut necessariam connexionem habeant, sed alter sine altero ex sacramento hoc haberi potest. Relectio si quidem spiritualis delectationis absque augmento habitualis gratiae in Christo fuit, quando sumptus hoc sacramentum, augmentum uero habitualis gratiae ex hoc sacramento in ualde multis creditur contingere, qui digne ad hoc sacramentum & deuote accedunt, & tamen expertes sunt spiritualis dulcedinis, ita ut ipsorum uox ad caelestem patrem sit. Ecce tot annis seruis tibi, & nunquam dedisti mihi haec dum, ut cum amicis meis epularer. Non igitur docet hac litera, quod sumens absque omni actuali deuotione consequitur augmentum gratiae, sed quod sumens absque actuali refectione delectationis spiritualis, & hoc ex culpa sua uenialis, quoniam non est ex defectu sacramenti: si inquam sumens sic mente distractus, si quo ad alios actus deuote accedit, habituale augmentum gratiae ex hoc non impeditur, quod tamen posset aliunde impediri, puta, ex tam parua deuotione, ut non sufficeret disporre ad augmentum gratiae.

Lib. 1. c. 4. in me to. 4. Ho. 45. in fo. a ms. illius to. 3.

Tractat. Ioan. 1. in tom. 1. a. 2. p. 4.

toris charitatis: Et similiter tempus remissionis poenae, si tamen ex actuali deuotione aliqui remittitur: poena enim, quia remittitur ex hoc sacramento, non ut sacramentum, sed ut sacrificium est: tempore ipsius sacrificii remittitur, quoniam tunc Deo satisficit. Praeratio demum a peccato, effectus est sacramenti a tempore suspensionis inchoans, & iuxta summum, cooperacionem plus uel minus durat, sicut etiam praeratio, quae fit per meritum corporale in uoto, & idem, in clericali dispositione hominibus diuersimode inueniuntur, uno magis sumente inde uires quam alio, &c. Hac de tempore.

Superest ut de modo eorumdem effectuum dicatur, modus quo effectus isti in anima ab hoc sacramento fiunt, est quod omnes reliqui mediante primo

Primo autem effectus est actualis exercitatio charitatis: & medianter hoc reliqui effectus proueniunt: quod tripliciter apparet: primo ex communibus: quia huius dispositio rationalis creaturae habet ut rationabiliter iustificetur & perficiatur: rationabiliter autem perfici est non per modum dormientis, sed per modum uigilantis (hoc est ratione actualiter utentis) mutari & perfici, ut patet ex doctrina in secundo libro habita de iustificatione impij, & iustificatione Magdalene, Latronis, & Pauli: semper enim dona sua Saluator interuenientibus operationibus consequentium illa largitus est.

Et de Magdalena quidem operatio fidei & charitatis apparet, dicente Domino, Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum & iterum. Fides tua te saluauit. Latronis fidei speique actum uidemus. Memento mei Domine, dum ueneris in regnum tuum. Paulum, si dei, obediens, deuotionisque uerba proferentem audiuius, Domine quid me uis facere? Ex quibus omnibus patet, quod non solum dum regulariter, sed etiam dum miraculo se conuertunt homines ad Deum, actualis operatio interioris hominis interuenit.

Secundo, apparet idem ex propriis huius sacramenti: quia sacramentum hoc uiuificat animam ut cibus: cibus autem ut sic, non uiuificat nisi uiuentem, operatione aliqua utali, cibo uentem. Si enim circa cibum corporalem nullam haberet animal operatio nem uitalem intus, inutilis esset cibus tali animali: immo non esset cibus nisi remore seu in potentia, quoniam cibus, materia, & obiectum operationum potentiae vegetatiuae est.

Tertio, apparet hoc idem, discurrendo singillatim per ipsos effectus. Eucharistia siquidem sacramentaliter sumpta ab homine, Christum corporali praesentia intus in homine ponens, ex parte quidem sui pro primo contactu animae habet excitationem charitatis, ac actualem unionem seu transformationem animae amantem in Christum amatum: ex parte uero animae primus contactus est ipsa manducatio actualis, quae est actus charitatis, & magnam habitudinem habet iuxta latitudinem actuum charitatis & graduu uoluntatis, & extendit se usque ad actum liberi arb. qui tandem charitate perficitur, ita ut uera contritio sit. Mediante ergo actuali manducatione spirituali, effectus reliqui fiunt ab hoc sacramento. Et de uita quidem aeterna uerba Domini testantur, dicentis, Qui manducat hunc panem, uiuet in aeternum.

De prima uero gratia & remissione peccati mortalis, quae tamen per accidens fit ab hoc sacramento, ex eo patet, quod nisi inchoatue saltem manducaret carens gratia, illam non consequeretur: cibus enim non nisi manducatus uiuificat, unde & Auctor in littera tertii articuli de hoc loquens inquit, Deuote & reuerenter accedens consequeretur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quae contritionem perficeret: ubi tres operationes interuenire ponit, deuotionem, reuerentiam, & contritionem, quae

A noua charitate informatur, & sic contritio. De augmento uero habitualis gratiae, & ex noue dictis tam communibus, quam propriis, & ex superius discussis, satis patere arbitror; non est enim intelligibilis: cibum augere absque actuali deuotione, quam absque actuali manducatione etiam fingere non licet. Reffectio autem spiritualis, manducatio quaedam est: remissio uero peccati uenialis & poenae, si fit cum coequatur feruorem charitatis, manifeste manducationem sequitur: nam feruor ipse manducatio est. Praeratio demum ab offensus Dei, quia directe ad confirmationem cordis, id est uoluntatis spectat; ex parte animae, panis autem non nisi manducatus confirmat cor hominis, id est mediante manducatione spirituali fit: dixi autem directe & ex parte animae, quoniam non est remor, quin ex parte Christi praesentis sub sacramento, praeratio nonnulla fiat, per modum custodiae: propter quam diximus dari phreneticis in articulo mortis Eucharistiam.

B AD SECUNDVM dicendum, quod hoc sacramentum confert gratiam spiritualiter, cum uirtute charitatis unde Damasco comparat hoc sacramentum carboni, quem Isaias uidit. Isa. 6. Carbo enim ligni simplex non est, sed unum igni: ita, & panis communionis non simplex panis est, sed unius diuinitati. Sicut Gregorius dicit in Homil. Pentecostes, Amor Dei non est otiosus: magna enim operatur, si est & ideo per hoc sacramentum quantum est ex sui uirtute, non solum habitus gratiae & uirtutis confertur, sed etiam excitatur in actum, secundum illam

C Nec ex his dictis accipias, nos sentire numquam conferri gratiam nisi actualiter ratione utentibus: non enim hoc diximus, sed secundum communia suauis dispositionis creaturae rationalis sic fieri diximus. Cum quo tamen stat, quod secundum suauem dispositionem alicuius sacramenti aliter confertur gratia iustificans, ut patet in baptismo, qui quoniam spiritualis est regeneratio, ex propriis habetur ut absque cooperatione eius, qui baptizatur, gratiam conferat in remissionem peccatorum; generatio enim est mutatio de non esse ad esse, nec praesupponitur, sed fit uiuus, qui generatur; cibus autem uitam praesupponit, & non nisi manducanti prodest. Dicta sunt autem haec ad fugandam illorum fiduciam, qui putant se consequi semper nouum gratiae habitualis augmentum, cum quamulacumque deuotione celebrent, etiam distracte, ut uel sic ab huiusmodi negligentia somno excitentur, pullari saltem, ex eo quod manducatio sacramentalis, quae actualiter fit, significat manducationem spiritualem quae interius exerceri debet.

D Et ubi non nisi in sui principio, hoc est in habitu saluatur, licet ad uitandum fictionis peccatum mortale sufficit, ad nutriendum tamen animam nihil prodest; immo hinc, & anima malum uenialis peccati, & corpus damnum infirmitatis, imbecillitatis, aut etiam mortis, quandoque incurrit, dicente Apostolo, & Ideo inter uos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Hanc ego poenam corporalem puto saepe a Deo infligi, ob paruam praeparationem, quae fit ad hoc sacramentum.

E In responsione ad primum primi articuli eiusdem quest. aduerte, quod sacramentum hoc potest considerari dupliciter. Primo, secundum se, hoc est, secundum rem in ipso contentam, & significatam, & sic uerificatur de ipso quod ex se uirtutem habet collatiuum gratiae, ad differentiam reliquorum sacramentorum, quae ex alio, hoc est ex hoc sacramento, acquirunt uirtutem gratiae collatiuum. Nam res significata & contenta in hoc sacramento est ipse Christus, cuius instrumenta sunt reliqua sacramenta cum uirtutibus suis, propter quod se habet ad reliqua sacramenta ut fons gratiae ad riuos gratiarum. Et hinc uerificatur & quod quilibet quodcumque sacramentum suscipiens actu, suscipit hoc sacramentum uoto, & quod uotum cuiusque sacramenti est, uotum istius sacramenti; nam appetens seu sitiens ad fontem riuulum, seu bibens ex riuulo, ad fontem ipsum magis fit tanquam ad principium, & propterea in littera dicitur, quod sine huius sacramenti uoto prima non habetur gratia. Et simile est hoc ei quod Dominus dicit, Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis

Tertia S. Thomae. K k 3 eius

Lib. 4. orth. fid. cap. 14. a med.

Homil. 30. in Euang. non logca prin.

eius sanguinem, non habebis in uitam in uobis, loquitur enim Dominus de manducatione spirituali in uoto seu in habitu, in quo contineatur manducatio spiritua- lis actualis in uoto. Si uero confidetur usus sacramenti huius, quo nobis sacramentaliter iungitur, sic prima gratia non est effectus huius sacramenti, nisi per accidens ex parte subiecti, ut praedictum est, quia datur per modum nutrimenti, quod quia non est nisi uiuentis, non facit primam gratiam: qua primo habetur uita spiritus, sed praesupponit illam. Unde in ar. 3. ad tertium Auditor loquens de prima gratia dicit: Sic autem non datur in hoc sacramento.

q. 76. ar. 1. & 2.

lud secundae Corinth. 5. Caritas Christi urget nos. Et inde est, quod ex uirtute huius sacramenti anima spiritualiter reficitur per hoc, quod anima spiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis diuinae, secundum illud Can. 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

AD TERTIUM dicendum, quod quia sacramenta operantur salutem, quam significant: ideo secundum quadam assimilationem dicitur, quod in hoc sacramento corpus offertur pro salute corporis, & sanguis pro salute animae, quamuis utrumque ad salutem utriusque operetur, cum sub utroque totus sit Christus, ut supra dictum est. Et licet corpus non sit immediatum subiectum gratiae, ex anima tamen redundat effectus gratiae ad corpus, dum in praesenti mēbra nostra exhibemus arma iustitiae Deo (ut habetur Rom. 6.) & in futuro corpus nostrum sortietur incorruptionem & gloriam animae.

ARTICVLVS II.

Utrum effectus huius sacramenti sit adeptio gloriae.

Inf. q. 80. ar. 2. ad 1. & Io. 6.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod effectus huius sacramenti non sit adeptio gloriae. Effectus enim proportionatur suae causae: sed hoc sacramentum competit uiuatoribus, unde & uaticum dicitur. Cum igitur uiatores nondum sint capaces gloriae, uidetur quod hoc sacramentum non causet adeptionem gloriae.

Lib. ar. c. 25. in fi. co. 5.

¶ 2. Praeterea. Posita causa sufficienti, ponitur effectus: sed multi accipiunt hoc sacramentum, qui numquam perueniunt ad gloriam, ut patet per Aug. 21. de ciui. Dei. non ergo hoc sacramentum est causa adeptionis gloriae.

¶ 3. Praeterea. Maius non efficitur a minori, quia nihil agit ultra suam speciem: sed minus est accipere Christum sub specie aliena, quod fit in hoc sacramento, quam frui eo in specie propria, quod pertinet ad gloriam. ergo hoc sacramentum non causet adeptionem gloriae.

SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 6. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in aeternum: sed uita aeterna est uita gloriae. ergo effectus huius sacramenti est adeptio gloriae.

RESPON. Dicendum, quod in hoc sacramento potest considerari & id, ex quo habet effectum, scilicet ipse Christus contentus, & passio eius representata, & id, per quod habet effectum, scilicet usus sacramenti, & species eius. Et quantum ad utrumque competit huic sacramento, quod causet adeptionem uitae aeternae. Nam ipse Christus per suam passionem aperuit nobis aditum uitae aeternae, secundum illud Heb. No ui testamenti mediator est, ut morte intercederet, qui uocati sunt, accipiant repromissionem aeternae hereditatis. unde & in forma huius sacramenti dicitur: Hic est calix sanguinis mei noui & aeterni testamenti. Similiter est refectio cibi spiritualis, & unitas significata per species panis & uini, habentur quidem in pre-

fenti, sed imperfecte: perfecte autem in statu gloriae. unde Augustinus dicit super illud Io. 6. Caro mea uere est cibus: Cum cibo & potu id appetant homines, ut non esuriant neque sitiant, hoc ueraciter non praestat nisi iste cibus & potus, qui eos a quibus sumitur, immortales & incorruptibiles facit in societate sanctorum, ubi pax erit, & unitas plena atque perfecta.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut passio Christi in cuius uirtute hoc sacramentum operatur, est quidem causa sufficientis gloriae, non tamen ita quod statim per ipsam introducatur in gloriam, sed oportet, ut prius simul compariamur, ut postea simul glorificemur (sicut dicitur Roma. 8.) ita hoc sacramentum non statim nos in gloriam introducit, sed dat nobis uirtutem perueniendi ad gloriam, & ideo uaticum dicitur. In cuius figuram legitur 3. Reg. 19. quod Elias comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Oreb.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut passio Christi non habet suum effectum, in his qui se ad eam non habent, ut debent, ita & per hoc sacramentum non adipiscuntur gloriam qui indecenter ipsum suscipiunt. unde Augustinus dicit super Ioan. exponens illa uerba, Aliud est sacramentum, & aliud uirtus sacramenti: Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur. Panem ergo celestem spiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate. unde non est mirum, si illi qui innocentiam non seruant, effectum huius sacramenti non consequuntur.

AD TERTIUM dicendum, quod hoc quod Christus sub hoc quod Christus sub aliena specie sumitur, pertinet ad rationem sacramenti, quod instrumentally agit: nihil autem prohibet, causam instrumentalem producere potiorum effectum, ut ex supra dictis patet.

ARTICVLVS III.

¶ Super questionis septimae in prima ar. c. 25. articulum tertium.

Utrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

Q. 77. ar. 3. ad 3. ar. 5.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis. Dicitur enim in quadam collecta, Sit hoc sacramentum ablutio scelerum: sed scelera dicuntur peccata mortalia. ergo per hoc sacramentum peccata mortalia abluuntur.

¶ 2. Praeterea. Hoc sacramentum agit in uirtute passionis Christi, sicut baptismus: sed per baptismum dimittuntur peccata mortalia, ut supra dictum est. ergo & per hoc sacramentum, praeterquam cum in forma huius sacramenti dicatur, Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

¶ 3. Praeterea. Per hoc sacramentum gratia confertur, ut dictum est: sed per gratiam iustificatur homo a peccatis mortalibus, secundum illud Roman. 3. Iustificati gra-

IN ar. 3. in responsione ad primum, nota nouitium expositionum ibi alatarum secundam differre a prima in hoc, quod perfectio contritionis refertur ad scelera cognita, in prima autem ad occulta: quo ad utraque enim petitur ablutio per contritionem perfectam.

¶ In responsione ad secundum eiusdem articuli dubium occurrit de ueritate differrentiae positae inter suscipientem baptismum, & suscipientem Eucharistiam, quo ad hoc, quod est esse uel non esse in peccato mortali.

Et est ratio dubii, quia utrobique suscipiens cum conscientia, & affectu peccati mortalis indigne suscipit.

4. di. 9. ar. 1. ad 2. co. fi. & di. 11. q. 2. ar. 3. q. 2.

q. 69. ar. 1.

ar. 1. huius

fufcipit, nec gratiam tunc confequitur, imo de nouo peccat peccato facilegi, & membrum Chrifti ipfo fe Sacramento frangens.

Ad hoc dicitur qd differentia faluatur, & ex parte sacramenti, & ex parte fufcipiens. Ex Sacramento quidem, quia Sacramento Eucharistie ex proprio usu habet rationem nutrimenti, ac per hoc conuenientis uiuis & non mortuis, baptisim' autem ex propria ratione habet rationem regenerationis, & ablutionis; generatio autem non prelapponit, sed faciens & uiuum, & fimiliter ablutio non prelapponit mundum, sed mundat. Et propterea ex propriis considerata haec sacramenta, fufcipiens diffipares habent, Eucharistia quidem uiuum; baptisimus non uiuum, & immundum, & haec differentia in litera ponitur. Ex parte autem fufcipiens differentia est, quod fufcipiens baptisimus fufcipit non ponere obiecum ad hoc, ut diuinam confequitur gratiam ut ex supra habitis patet, quia baptisimus omnia condonat; fufcipiens autem Eucharistiam non fufcipit non ponere obiecum, sed oportet probare fufcipulum, & sic de pane illo e'ere. Nec Auditor in litera dicit conuenienter accedere ad baptisimum habentem conscientiam, & affectum peccati mortalis; magna est enim inter utriusque differentia: nam habens affectum peccati mortalis ponit obiecum, & factus accedat ad baptisimum; habens autem eiusdem conscientiam, & non affectum, obiecum non ponit baptisimo, licet mortuus & immundus uiuificandus & abluendus per baptismum accedat, quod per Eucharistie fumptionem non est expectandum.

tis per gratia ipsius, ergo per hoc Sacramento remittuntur peccata mortalia.

SED CONTRA est, quod dicitur primae Corinthi. Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Dicitur autem gloss. ibidem, quod ille manducat & bibit indigne, qui in crimine est, uel irreuerenter tractat, & talis manducat & bibit sibi iudicium, id est damnationem, ergo ille qui est in peccato mortali, per hoc quod accipit hoc sacramentum, magis accumulatur sibi peccatum, quam remissionem sui peccati confequatur.

RESPON. Dicendum, quod uirtus huius sacramenti potest considerari dupliciter. Vno modo secundum se, & sic hoc sacramentum habet uirtutem ad remittendum quaecumque peccata ex passionem Chrifti, quae est fons & causa remissionis peccatorum. Alio modo, potest considerari per considerationem ad eum, qui recipit hoc sacramentum, prout in eo inuenitur, uel non inuenitur impedimentum percipiendi huius sacramenti effectum. Quicumque autem habet conscientiam peccati mortalis, habet in se impedimentum percipiendi effectum huius sacramenti, eo quod non est conueniens fufceptor huius sacramenti, tum, quia non uiuit spiritualiter, & ita non debet spirituale nutrimentum fufcipere, quod non est nisi uiuentis: tum, quia non potest uniri Christo (quod fit per hoc sacramentum) dum est in affectu peccati mortali. & ideo, ut dicitur in libro * de Ecclesiasticis dogmatibus, si mens in actu peccati est, grauius magis Eucharistiae perceptione, quam purificetur. Vnde hoc sacramentum in eo, qui ipsum percipit in conscientia peccati mortalis, non operatur remissionem peccati. Potest tamen hoc sacramentum operari remissionem peccati dupliciter. Vno modo non perceptu actu, sed uoto, sicut cum quis prius iustificatur a peccato. Alio modo etiam perceptu ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam & affectum non habet: forte enim primo non fuit fufcienter contritus: sed deuote & reuerenter accedens, confequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quae contritionem perficit, & remissionem peccati.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod petimus ut hoc sacramentum sit ablutio scelerum, uel eorum, quorum conscientiam non habemus (secundum illud psalm. 18. Ab occultis meis

munda me Domine) uel ut contritio in nobis perficiatur ad scelerum remissionem: uel etiam ut nobis robur detur ad scelera uitanda.

AD SECVNDVM Dicendum, quod baptisimus est spiritualis generatio, quae est mutatio de non esse spirituali in esse spirituale, & datur per modum ablutionis, & ideo quantum ad utrumque, non inconuenienter accedit ad baptisimum, qui habet conscientiam peccati mortalis, sed per hoc sacramentum homo sumit in se Christum per modum spiritualis nutrimenti, quod non competit mortuo in peccatis, & ideo non est similis ratio.

AD TERTIVM Dicendum, quod gratia est sufficiens causa remissionis peccati mortalis, non tamen actu remittit peccatum mortale, nisi cum primo datur peccatori, sic autem non datur in hoc Sacramento. unde ratio non sequitur.

ARTICVLVS IIII.

Utrum per hoc sacramentum remittantur peccata uenialia.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod per hoc sacramentum non remittantur peccata uenialia. Hoc enim sacramentum, ut Aug. * dicit super Ioan. est sacramentum charitatis: sed uenialia peccata non contrariantur charitati, ut in Secunda parte habitum est. Cum ergo contrarium tollatur per contrarium, uidetur quod peccata uenialia per hoc sacramentum non remittantur.

¶ 2 Præ. Si peccata uenialia per hoc sacramentum remittantur, qua ratione remittitur unum, remittitur & omnia; sed non uidetur quod omnia remittantur, quia sic frequenter aliquis esset absque omni peccato ueniali, contra id, quod dicitur i. Ioan. r. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. non ergo per hoc sacramentum remittitur aliud quod peccatum ueniale.

¶ 3 Præ. Contraria mutuo se expellunt: sed peccata uenialia non prohibent a perceptione huius sacramenti: dicit enim Aug. * super illud Ioan. 6. Patres uestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Innocentiam, inquit, ad altare apportate, peccata, etsi sunt quotidiana, non sunt mortifera, ergo neque peccata uenialia per hoc sacramentum tolluntur.

SED CONTRA est, quod Innocentius III. * dicit, quod hoc sacramentum uenialia delet, & cauet mortalia.

RESPON. Dicendum, quod in hoc Sacramento duo possunt considerari: scilicet ipsum sacramentum & res sacramenti. & ex utroque apparet, quod hoc sacramentum habet uirtutem ad remissionem uenialium peccatorum. Nam hoc sacramentum sumit sub specie cibi nutrientis: nutrimentum autem cibi est necessarium corpori ad restaurandum id, quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis. Spiritualiter autem quotidie aliquid in nobis deperditur ex calore concupiscentiae per peccata uenialia, quae diminuant feruorem charitatis, ut in Secunda parte * habitum est. & ideo competit huic Sacramento ut remittat peccata uenialia. unde & Ambr. † dicit in libro de sacramentis, quod iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidiana infirmitatis. Res autem huius sacramenti, est charitas non solum quantum ad habitum, sed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc Sacramento, per quod peccata uenialia soluuntur. unde manifestum est, quod uirtute huius sacramenti remittuntur peccata uenialia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod peccata uenialia, etsi non contrariantur charitati, quantum ad habitum,

Inf. q. 87. ar. 3. co. & 4. dist. 23. q. 2. ar. 2. q. 1. co. & ar. 2. q. 1. proli. Tra. 6. i. lo. a. me. to. 9. & referretur de confid. 1. c. Hoc sacramentum. 1. 2. q. 88. ar. 1. & 2.

Tra. 26. i. lo. p. 1. m. ante med. to. 9.

In li. 4. de sacro miterio altaris, c. 44. ante med.

2. 2. q. 34. ar. 10. Lib. 5. ca. 4. 8. me. to. 4.

Al. quem

tum: contrariatur tamen ei, quantum ad feruorem actus, qui excitatur per hoc sacramentum: ratione cuius peccata uenialia tolluntur.

AD SECUNDVM Dicendum, quod illud uerbum non est intelligendum, quin aliqua hora possit homo esse absq; omni reatu peccati uenialis: sed quia uitam istam sancti no ducunt sine peccatis uenialibus.

AD TERTIVM Dicendum, quod maior est uirtus charitatis, cuius est hoc sacramentum, quam uenialium peccatorum. Nam charitas tollit per suum actum peccata uenialia, quae tamen non possunt tota liter impedire actum charitatis. & eadem ratio est de hoc sacramento.

¶ Super questionis septuagesimo articulum quintum.

ARTICVLVS V.

¶ *Utrum per hoc sacramentum tota pena peccati remittatur.*

IN art. 5. duo ualde notabilia sunt. Primum est, quod oblatio Eucharistiae ex sui quantitate sufficit ad satisfaciendum pro omni poena: secundum est, quod haec oblatio, sit satisfactoria offerentibus, uel pro quibus offertur secundum quantitate suae deuotionis.

4. di. 4. q. 2. a. 1. q. 2. ad 3. & di. 1. 4. q. 2. art. 2. q. 3.

Art. 1. & 2.

q. 69. art. 2.

Alc. 1. in ep. ad oes orth. post med. s. 1. bus.

¶ Ex primo dicto habes, quod una missa ex parte sui est satisfactoria pro poenis omnium peccatorum, tam uiuentium quam mortuorum, quonia uis fit, est ualoris infiniti, quonia Christus offertur. Ex secundo autem dicto habes, quod una missa non perdit uim satisfactionis suae pro primo offerente ex hoc quod pro secundo, tertio, quarto, quinto, &c. offertur sicut quantitas deuotionis unius nihil tollit de quantitate deuotionis alterius. Unde arguendi instruendique simul sunt homines ignorantes petentes, uel exigentes pro sua elemosyna totam sibi missam dari aut suo defuncto: nihil enim minus ipse habebit, si mille alii petant eandem missam pro seipsum & aliis defunctis, quam si pro ipso solo celebrari dicatur: immo ex huiusmodi in deuotione sic petentis damnum uidetur incurre, quod minus sibi proderit. Diffusus autem forte hic scribere mus de hac re, nisi in primo quolibet nostro la edito diffuse haec ueritas declarata fuisse ex auctoritate huius litterae, cum multis aliis &c. Et haec de q. 79. sufficiant.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod per hoc sacramentum tota pena peccati remittatur. Homo enim per hoc sacramentum suscipit in se effectum passionis Christi (ut dictum est) sicut & per baptismum: sed per baptismum percipit homo remissionem omnis poene, uirtute passionis Christi, quae sufficienter satisfecit pro omnibus peccatis, ut ex supradictis patet. ergo uideatur quod per hoc sacramentum homini remittatur totius reatus poena.

¶ 2. Praet. Alexander Papa dicit, Nihil in sacrificiis maius esse potest, quam corpus & sanguis Christi: sed per sacrificia ueteris legis, homo satisfaciebat pro peccatis suis: dicit enim Leui. 4. & 5. Si peccauerit homo, offeret hoc uel illud pro peccato suo, & remittetur ei, ergo multo magis hoc sacramentum ualet ad remissionem omnis poena.

¶ 3. Praet. Constat quod per hoc sacramentum aliquid de reatu poena dimittitur, unde & in satisfactionem, aliquibus iniungitur, quod pro se missas faciant celebrari: sed quia ratione una pars poena dimittitur, eadem ratione, & alia: cum uirtus Christi quae in hoc sacramentum continetur, sit infinita: ergo uideatur, quod per hoc sacramentum tota poena tollatur.

SED CONTRA est, quod secundum hoc non esset homini alia poena iniungenda, sicut nec baptizato iniungitur.

RESPON. Dicendum, quod hoc sacramentum simul est sacrificium & sacramentum: sed rationem sacrificij habet, in quantum offertur: rationem autem sacramenti in quantum sumit. Et ideo effectum sacramenti habet in eo, qui sumit: effectum autem sacrificij in eo, qui offert, uel in his, pro quibus offertur.

Sicigit consideret ut sacramentum,

habet effectum dupliciter. Vno modo, directe ex ui sacramento, alio modo, quasi ex quadam concomitantia: sicut & circa continentiam sacramenti dictum est. * Ex ui quidem sacramento directe habet illum effectum, ad quem est institutum. Non est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum per unionem ad Christum, & ad membra eius: sicut & nutrimentum unitur nutritio: sed quia haec unitas fit per charitatem ex cuius feruore aliquis consequitur remissionem non solum culpae, sed etiam poene, inde est quod ex consequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum, homo consequitur remissionem poene, non quidem totius, sed secundum modum suae deuotionis, & feruoris. In quantum uero est sacrificium, habet uim satisfactiuam, sed in satisfactione magis attenditur affectus offerentis, quam quantitas oblationis. unde & Dominus dicit Luc. 21. de uidua, quae obtulit duo aera, quod plus omnibus misit. Quamuis ergo haec oblatio ex sui quantitate, sufficiat ad satisfaciendum pro omni poena: tamen fit satisfactoria illis, pro quibus offertur, uel etiam offerentibus, secundum quantitatem suae deuotionis, & non pro tota poena.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sacramentum baptismi directe ordinatur ad remissionem poena & culpae, non autem eucharistia: quia baptismus datur homini quasi commorienti Christo: Eucharistia autem quasi nutriendum & perficiendo per Christum. unde non est similis ratio.

AD SECUNDVM dicendum, quod alia sacrificia & oblationes non operantur remissionem totius poena, neque quantum ad quantitatem oblati: sicut hoc sacrificium, neque quantum ad deuotionem hominis, ex qua contingit, quod etiam hic non tollitur tota poena.

AD TERTIVM dicendum, quod hoc, quod tollitur pars poene, & non tota poena per hoc sacramentum, non contingit ex defectu uirtutis Christi, sed ex defectu deuotionis humanae.

ARTICVLVS VI.

¶ *Utrum per hoc sacramentum praeseruetur homo a peccatis futuris.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod per hoc sacramentum non praeseruetur homo a peccatis futuris. Multi enim digne sumentes hoc sacramentum, postea in peccatum cadunt: quod non accideret, si hoc sacramentum praeseruet a peccatis futuris. non ergo effectus huius sacramenti est a peccatis futuris praeseruare.

¶ 2. Praet. Eucharistia est sacramentum charitatis, ut supra dictum est: sed charitas non uis praeseruare a peccatis futuris: quia semel habita potest amitti per peccatum, ut in 2. parte habitum est. ergo uis, quod nec hoc sacramentum praeseruet hominem a peccato.

¶ 3. Praet. Origo peccati in nobis, est lex peccati, quae est in membris nostris, ut patet per Apof. Ro. 7. sed mitigatio fomitis, qui est lex peccati, non ponitur effectus huius sacramenti: sed magis baptismi. ergo praeseruare a peccatis futuris, non est effectus huius sacramenti.

SED CONTRA est, quod Dominus dicit Io. 6. Hic est panis de caelo descendens, ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur: quod quidem manifestum est, non intelligi de morte corporali. ergo intelligitur, quod hoc sacramentum praeseruet a morte spirituali, quae est peccatum. *

RESPON.

RESPON. Dicendum, quod peccatum est quedam spiritualis mors anime: unde hoc modo preferatur aliquis a peccato futuro, quo preferatur corpora morte futura: quod quidem fit dupliciter: uno modo, in quantum natura hominis interius roboratur contra interiora corruptiva, & sic preferatur a morte per cibum & medicinam. Alio modo per hoc, quod munitur contra exteriores impugnationes, & sic preferatur per arma, quibus munitur corpus: utroque autem modo, hoc sacramentum preferuat a peccato. Nam primo quidem per hoc, quod Christo coniungit per gratiam, roborat spiritualem uitam hominis, tamquam spiritualis cibus & spiritualis medicina, secundum illud Psal. 103. Panis cor hominis confortat, & Aug. * dicit super Ioan. Securus accede, panis est, non uenenum. Alio modo, in quantum est quoddam signum passionis Christi, per quam uicti sunt daemones, repellit omnem daemoneum impugnationem: unde Chryso. * dicit super Io. Ut leones flammam spirantes, sic ab illa menta discedimus terribiles effecti diabolo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod effectus huius sacramenti recipitur in homine, secundum hominis conditionem: sicut contingit de qualibet causa actiua, quod eius effectus recipitur in materia, secundum modum materiae. Homo autem in statu uitae est huius conditionis, quod liberum arbitrium eius potest flecti in bonum & malum: unde licet hoc sacramentum quantum est de se, habeat uirtutem preferuatiuam a peccato, non tamen aufert homini possibilitatem peccandi.

AD SECUNDVM dicendum, quod etiam charitas, quantum est in se, preferuat hominem a peccato, secundum illud Rom. 13. Dilectio proximi, malum non operatur: sed ex murabilitate liberi arbitrii contingit, quod aliquis post habitam charitatem peccat, sicut & post susceptionem huius sacramenti.

AD TERTIVM dicendum, quod licet hoc sacramentum non directe ordinetur ad diminutionem fomitis, diminit tamen fomitem ex quadam consequentia, in quantum auget charitatem, quia sicut Aug. * dicit in lib. 83. Questionum, augmentum charitatis est diminutio cupiditatis. Directe autem confirmat cor hominis in bono: per quod etiam preferuat uatur homo a peccato.

ARTICVLVS VII.

Utrum hoc sacramentum prodest alijs, quam sumentibus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quod hoc sacramentum non prodest nisi sumentibus.

Hoc enim sacramentum est unius generis cum alijs sacramentis, utpote alijs conditum: sed alia sacramenta non prosunt nisi sumentibus, sicut effectum baptismi non suscipit nisi baptizatus: ergo nec hoc sacramentum prodest alijs nisi sumentibus.

¶ Praet. Effectus huius sacramenti est adeptio gratiae, & gloriae, & remissio culpa: ad minus uenialis. si ergo hoc sacramentum haberet effectum in alijs, quam in sumentibus, posset contingere, quod aliquis adligeretur & gratiam & gloriam & remissionem culpae: quae actio & passio propria, alio sumente uel offerente hoc sacramentum.

¶ Praet. Multiplicata causa, multiplicatur effectus. si ergo hoc sacramentum prodesset alijs, quam sumentibus, sequeretur quod magis prodesset alicui, si multi sument hoc sacramentum, multis hostiis in una missa consecratis: quod non habet ecclesia

consuetudo, ut scilicet multi communicent pro alicuius salute. non ergo uidetur quod hoc sacramentum prodest nisi sumentibus.

SED CONTRA est, quod in celebratione huius sacramenti fit pro multis alijs deprecatio: quod frustra fieret, nisi hoc sacramentum alijs prodesset. hoc ergo sacramentum non solum sumentibus prodest.

RESPONDEO. Dicendum, quod (sicut prius dictum est) hoc sacramentum non solum est sacramentum, sed etiam est sacrificium: in quantum enim in hoc sacramento representatur passio Christi, qua Christus obtulit se hostiam Deo (ut dicitur Ephes. quinto) habet rationem sacrificii: in quantum uero in hoc sacramento traditur inuisibilis gratia sub uisibili specie, habet rationem sacramenti. sic ergo hoc sacramentum quidem prodest, & per modum sacramenti, & per modum sacrificii: quia pro omnibus sumentibus offertur: dicitur enim in canone missae, quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filii tui corpus, & sanguinem sumpserimus, omni benedictione caelesti & gratia repleamur: sed alijs, qui non sument, prodest per modum sacrificii, in quantum pro salute eorum offertur: unde & in canone missae dicitur, Memento domine famularum famularumque tuarum, pro quibus tibi offerimus, uel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suae: & utrumque modum proficiendi Dominus expressit, dicens Matth. 26. & Luc. 25. Qui pro uobis, scilicet sumentibus, & pro multis, scilicet alijs, effunderetur in remissionem peccatorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc sacramentum pro alijs habet, quod est sacrificium. & ideo non est similis ratio.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut passio Christi prodest quidem omnibus, quantum ad sufficientiam, & ad remissionem culpae, & ad perfectionem gratiae, & gloriae: sed effectum non habet nisi in illis, qui passioni Christi coniunguntur per fidem & charitatem, ita & hoc sacrificium, quod est memoriale Dominicae passionis, non habet effectum nisi in illis, qui coniunguntur huic sacramento per fidem & charitatem: unde & Augustin. * dicit ad Romanos, Quis offerat corpus Christi nisi pro his, qui sunt membra Christi: unde & in canone missae non oratur pro his, qui sunt extra ecclesiam: illis tamen prodest plus uel minus, secundum modum deuotionis eorum.

AD TERTIVM dicendum, quod sumptio pertinet ad rationem sacramenti, sed oblatio pertinet ad rationem sacrificii. Et ideo ex hoc, quod aliquis sumit corpus Christi, uel etiam plures, non accrescit alijs aliquod inuumentum. Similiter etiam ex hoc, quod sacerdos plures hostias consecrat in una missa, non multiplicatur effectus huius sacramenti: quia non est nisi unum sacrificium: nihil enim plus est uirtutis in multis hostiis consecratis, quam in una, cum sub omnibus & sub una non sit nisi totus Christus: unde nec si aliquis simul in una missa multas hostias consecratis sumat, participabit maiorem effectum sacramenti. In pluribus uero missis multiplicatur sacrificii oblatio: & ideo multiplicatur effectus sacrificii & sacramenti.

Art. 5. huius quae.

In li. de als. & eius origi. no. c. 10. 7.

A 2.

Vtrum per ueniale peccatum impediatur effectus huius sacramenti.

4. d. 12. q. 2. a. 1. q. 1. & ar. 2. q. 1. ad 2. Tra. 16. in 10. post me. tom. 9.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur, quod per ueniale peccatum non impediatur effectus huius sacramenti. Dicit enim Augustinus* super illud Ioan. 6. Panes uestri manducauerunt manna, &c. Panem coelestem spiritualiter manducate, innocentiam ad altare portate, peccata etsi sunt quotidiana, non sunt mortifera. Ex quo patet quod uenialia peccata, quae quotidiana dicuntur, spirituales manducationem non impediunt: sed spiritualiter manducantes, effectum huius sacramenti percipiunt. ergo peccata uenialia non impediunt effectum huius sacramenti.

4. 69. ar. 9.

¶ 2 Præterea. Hoc sacramentum non est minoris virtutis, quam baptismus: sed effectum baptismi (sicut supra dictum est) impedit sola fictio, ad quam non pertinent peccata uenialia: quia sicut Sapientia dicitur, Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum: qui tamen per peccata uenialia non fugatur. ergo neque effectum huius sacramenti impediunt peccata uenialia.

11. 4. arch. fi. ca. 14. am. ed.

¶ 3 Præter. Nihil quod remouetur per actionem alicuius causae, potest impedire eius effectum: sed peccata uenialia tolluntur per hoc sacramentum. ergo non impediunt eius effectum.

1. 2. q. 81. 2. q. 4. & 5. 2. q. 24. ar. 10.

SED CONTRA est, quod Damascen. * dicit in 4. libro. Ignis eius, quod in nobis est, desiderij, assumens eam quae ex carbone, id est, ex hoc sacramento ignitionem, comburat nostra peccata, & illuminet corda nostra, ut participatione diuini ignis igniamur & deificemur: sed ignis nostri desiderij uel amoris impeditur per peccata uenialia, quae impediunt feruorem charitatis, ut in secunda parte * habitum est. ergo peccata uenialia impediunt effectum huius sacramenti.

Ar. 2. & 3. hu. in. quæst.

RESPONDEO. Dicendum, quod peccata uenialia dupliciter accipi possunt: uno modo, prout sunt præterita: alio modo, prout sunt actu exercita. Primo quidem modo, peccata uenialia nullo modo impediunt effectum huius sacramenti: potest enim contingere, quod aliquis post multa peccata uenialia commissa, deuote accedat ad hoc sacramentum, & plenarie huius sacramenti consequatur effectum. Secundo autem modo, peccata uenialia non ex toto impediunt huius sacramenti effectum, sed in parte. Dicitur enim, * quod effectus huius sacramenti non solum est adeptio habitualis gratiae, vel charitatis: sed etiam quaedam actualis relectio spiritualis dulcedinis: quae quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc sacramentum, per peccata uenialia mente distractus: non autem tollitur augmentum habitualis gratiae uel charitatis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ille, qui cum actu uenialis peccati ad hoc sacramentum accedit, habitualiter quidem manducat spiritualiter, sed non actualiter. Et ideo habitalem effectum huius sacramenti percipit, non autem actualem.

AD SECUNDUM Dicendum, quod baptismus non ita ordinatur ad actualem effectum, id est, feruorem charitatis, sicut hoc sacramentum. Nam baptismus est spiritualis regeneratio, per quam acquiritur prima perfectio, quae est habitus uel forma: hoc autem sacramentum est spiritualis manducatio, quae habet actualem delectationem.

F AD TERTIUM dicendum, quod illa ratio procedit de uenialibus præteritis, quae per hoc sacramentum tolluntur.

De usu seu sumptione huius sacramenti in communi, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de usu, siue sumptione huius sacramenti. Et primo quidem, in communi. Secundo, quomodo Christus est usus hoc sacramentum.

CIRCA primum quaeruntur duodecim. ¶ Primo, Vtrum sint duo modi manducandi hoc sacramentum, scilicet sacramentaliter, & spiritualiter.

¶ Secundo, Vtrum soli homini conueniat manducare spiritualiter hoc sacramentum.

¶ Tertio, Vtrum solius hominis iusti sit manducare sacramentaliter.

¶ Quarto, Vtrum peccator manducans sacramentaliter, peccet.

¶ Quinto, De quantitate huius peccati.

¶ Sexto, Vtrum peccator accedens ad hoc sacramentum sit repellendus.

¶ Septimo, Vtrum nocturna pollutio impediatur hominem a sumptione huius sacramenti.

¶ Octauo, Vtrum sit solum a ieiunio sumendum.

¶ Nono, Vtrum sit exhibendum non habentibus usum rationis.

¶ Decimo, Vtrum sit quotidie sumendum.

¶ Undecimo, Vtrum liceat omnino abstinere.

¶ Duodecimo, Vtrum liceat percipere corpus sine sanguine.

Vtrum distingui debeant duo modi manducandi corpus Christi.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod non debeant distingui duo modi manducandi corpus Christi, scilicet sacramentaliter, & spiritualiter: sicut enim baptismus est spiritualis rege ratio (secundum illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c.) ita etiam sacramentum est spiritualis cibus: unde Dominus de hoc sacramento loquens dicit Ioann. sexto. Verba quae ego locutus sum uobis, spiritus & uita sunt: sed circa baptismum non distinguitur duplex modus sumendi, scilicet sacramentalis, & spiritualis. ergo neque circa hoc sacramentum debet hæc distinctio adhiberi.

¶ 2 Præterea. Ea, quorum unum est propter alterum, non debent abinuenire diuidi: quia unum ab alio speciem trahit: sed sacramentalis manducatio ordinatur ad spirituales, sicut ad finem. non ergo debet sacramentalis manducatio contra spirituales diuidi.

¶ 3 Præter. Ea, quorum unum non potest esse sine altero, non debent contra se diuidi: sed uidetur quod nullus possit manducare spiritualiter, nisi etiam sacramentaliter manducet: alioquin antiqui patres hoc sacramentum spiritualiter manducaissent: frustra etiã esset sacramentalis manducatio, si sine ea spiritualis esset posset. non igitur conuenienter distinguitur circa hoc sacramentum duplex manducatio, scilicet sacramentalis & spiritualis.